
ORDRE I DESORDRE

Dialèctica de l'esport d'alta competició

Günther Lüschen

Les Olimpíades integren dins el seu ritual dos aspectes clau dins l'esport d'alta competició: l'alt rendiment dels esportistes i l'espectacularitat dels actes esportius.

La prosperitat econòmica és un factor important per explicar els resultats esportius alts, però també els factors ideològics

L'esport d'alta competició, esport d'èlite, esport de màxim nivell o categoria, com se l'anomena indistintament, atreu l'atenció de l'home modern d'una forma o d'una altra. El públic en general no pot defugir de cap manera la influència, directa o indirecta, d'aquesta manifestació cim de la institució de l'esport. Així mateix és impossible que la institució de l'esport en conjunt defugui la influència d'aquest subsistema, summament refinat, de l'esport. L'esport d'alta competició és part integrant de l'esport, de la mateixa manera que és part integrant de la societat en general. Porta els seus trets per bé o per mal. En molts sentits manifesta imperfeccions i contradiccions semblants, és alhora ordre i desordre; quelcom que podria ésser considerat dialèctic en la seva estructura. Fent referència a la sentència de Helmut Plessner de fa aproximadament 30 anys, que condemnés l'esport, o l'esport d'alta competició car és aquest el que ens preocupa, condemnaria també la societat moderna (Plessner, 1952).

Més enllà d'aquest punt de vista, molt abstracte i alhora bastant general, a partir d'una certa forma i estructura bàsiques d'aquest sistema haurem d'assolir un millor enteniment d'allò que és en realitat l'esport d'alta competició. Haurem d'analitzar el seu context socio-cultural, la seva estructura interna i haurem de demostrar en quins sentits es manifesta la dialèctica de l'esport d'alta competició modern. Després d'unes consideracions tocant a una definició adequada donarem un cop d'ull a les investigacions anteriors i a la teoria, fet gràcies al qual podrem comprendre l'estructura i el sistema dels esports d'alta competició d'una manera més subtil.

Consideraré metodològicament materials de la recerca sociològica, intentant oferir unes nocions que superin l'àmbit de l'observació empírica i de l'experiència quotidiana. Aquestes consideracions representen un intent de teoritzar a un nivell secundari, amb una referència sòlida als resultats

observats, però amb el propòsit d'abraçar aquests resultats com a part d'una anàlisi estructural de l'esport de competició com a sistema coherent i alhora contradictori. L'afany per entendre aquest sistema pot revelar, al capdavall, el que Simmel (1923) anomenà "formes" i Wittgenstein (1960), pel que fa a l'anàlisi del llenguatge, "La gramàtica d'un fenomen social". Les dificultats de la definició, que Wittgenstein observà també al cas dels jocs lingüístics, hauran de superar-se fent-se paleses les característiques principals d'aquest sistema.

Ambivalències de la definició

El terme esport —de la mateixa manera que la nostra insistència en anomenar-lo sistema unificat— està carregat d'ambigüitats i vaguetats. L'esport d'alta competició hauria d'incloure en una de les seves dimensions, la que fa referència a l'habilitat física de màxim nivell, l'èlite de jugadors de pilota; l'escalador austríac Reinhold Messner, el primer en escalar l'Everest sense oxigen; l'equip australià que guanyà fa poc la Copa d'Amèrica; i inclouria els herois de la Copa del Món de futbol.

En una altra dimensió, la que fa referència a la capacitat d'atracció i entreteniment dels grans espectacles esportius del més alt nivell, el rendiment pot esdevenir quelcom de relatiu. En aquest cas es caracteritzaria més aviat pels nivells d'emoció i diversió que es troben només en modalitats com la boxa, el futbol o les curses de braus. L'escalador no-encaixa realment en aquest esquema, i tampoc el campió mundial de piragüisme o d'esgrima. És evident que les ambivalències de la definició pel que fa, d'una banda, a l'alt rendiment dels esportistes i, d'altra banda, al valor dels concursos esportius com a espectacles i de com a objecte d'interès multitudinari, tornen borrosa la nostra definició i descobreixen

aquí mateix algunes de les ambivalències del sistema. Una certa integració d'aquests dos aspectes s'acompleix a les Olimpíades, on el ritual quasi-religiós proporciona la integració d'un sistema que mostra més aviat d'una altra manera tensions i desintegració, tant pel que fa al rendiment, com a l'atractiu o l'entreteniment.

Recerques dutes a terme en l'esport d'alta competició

El gran nombre d'estudis empírics i qualitius sobre els esports d'alta competició pot classificar-se en quatre àrees principals:

Contextos socio-culturals i polítics de l'esport d'alta competició, diferenciació estructural i organitzativa dels mateixos esports d'alta competició, amb èmfasi en els valors d'aquest sistema i en les actituds del seu personal, relacions interpersonals, estructures organitzativa i grupal en la seva relació amb l'èxit, i transfons social i carreres dels esportistes de màxima categoria.

Contextos socio-culturals i polítics.

Hem après de les anàlisis de condicions socio-culturals que la popularitat generalitzada de l'esport i dels assoliments esportius del nivell poden associar-se a un sistema cultural que dona importància a l'assoliment des de tots els punts de vista (Lüschen, 1962) o que, segons Max Weber, destaca l'orientació cap a la interiorització del món i l'ascetisme per damunt de l'exteriorització cap al món i la transcendència (Seppnen: 1972, 1981). D'aquests contextos en podem deduir el fet que en els temps moderns ha estat tradicionalment alt el nombre de protestants entre els guanyadors de medalles olímpiques i perquè més recentment les anomenades societats marxistes d'Europa Oriental aconseguen resultats fins i tot millors. Nowikow i Maksimenko (1972) afir-

men que la prosperitat econòmica d'un país és un factor important per explicar uns resultats esportius alts, però també reconeixen que els factors ideològics, tal com els presenta Seppänen, també són de gran importància. Els avenços aconseguits recentment en l'anàlisi estadístic de les ciències socials han tingut com a resultat nombrosos estudis sobre l'èxit polític. Lleugerament desfigurats per les inferències del model i l'accessibilitat dels indicadors quantificables, aquests estudis han revelat que els esports d'alta competició i l'èxit olímpic troben les millors perspectives en les nacions-estats estables i homogenis quant a la seva població, que són cultes, moderns i occidentals quant a la seva cultura, amb una competició domèstica poc institucionalitzada, que són econòmicament pròspers, tenen un govern central integrat per membres de l'èlit imperant i són, típicament, estats membres del bloc comunista (Ball, 1972). Ned Levine (1974) deduí a base dels resultats dels Jocs Olímpics de Munic que una renda nacional alta, l'economia socialista, la mida del país i les tirades elevades de premsa eren els millors predicadors de l'èxit olímpic. Algunes d'aquestes interrelacions poden ser espúries i el greu problema és que els models solament se serviren d'indicadors fàcilment disponibles. Això no obstant, aquestes crítiques, els factors econòmics i polítics i els recursos generals continuen ressaltant. La correlació amb la tirada dels diaris produeix una certa perplexitat. Potser el reflex del nivell general del desenvolupament tecnològic del país; també podria revelar allò que Ball anomena "capacitat de mobilització" d'un país determinat. Però podria existir, així mateix, una correspondència estructural entre els aspectes dramàtics i espectaculars de l'esport d'alta competició modern i les característiques tecnològiques i substancials dels moderns mitjans de comunicació.

Diferenciació estructural i organitzativa. L'anàlisi i la discussió de l'estructura de l'esport d'alta competició pròpiament

dit han proporcionat poca informació sobre aspectes organitzatius. L'èmfasi es posa en els valors del sistema i les actituds de les persones implicades. A més a més, molt pocs d'aquests estudis són socio-filosòfics i històrics. La contribució més concisa és la història cultural de l'esport modern de Henning Eishberg (1973). Allan Guttmann (1978) ha caracteritzat, com a mètode similar, l'evolució des del ritualisme religiós de l'esport fins a l'esport d'alta competició dels temps moderns orientat cap al rècord, a través de principis com ara el secularisme, la igualtat, l'especialització, la racionalització, la burocràcia, la quantificació i el rècord. Encara que probablement aquests principis se superposin en certa manera, descriuen força bé l'esquema de l'evolució cap a l'esport d'alta competició. Stone (1955) orientà la qüestió del canvi estructural de l'esport d'alta competició modern des del joc fins a l'exhibició. Heiniffi (1969) fa dels conflictes de valors dins del futbol modern l'objecte de l'anàlisi, observant en la història recent canvis fonamentals en l'esport d'alta competició modern. Més endavant Heiniffi (1970, 1979) ha demostrat com els executius de l'esport d'alta competició en particular pateixen les "estructures de creences" que les exigències de l'esport modern arrossegueu; els resultats del seu estudi plantegen dificultats fonamentals d'un esport d'alta competició al cos directiu del qual s'orienta més cap al participant en general que cap a l'esport d'alta competició.

La polèmica més important sobre l'estructura de l'esport d'alta competició i el seu sistema de valors ha estat protagonitzada, no obstant això, pels filòsofs socials i les crítiques socials de la Nova Esquerra. Particularment Jürgen Habermas (1958) i el seu seguidor Bero Rigauer (1969) s'han ocupat dels problemes de l'alienació i la comercialització de l'esport d'alta competició. Lenk (1972, 1979, 1981) han respost aquesta crítica subratllant els defectes metodològics i les males interpretacions substancials d'aquestes postures. Hom ens fa recordar una

vegada i una altra que del que parlen autors com ara Huizinga (1938), Habermas, Rigauer i Scott (1971) i Vinnai (1970) "no és tant del que és en realitat l'esport sinó del que l'amenaga" (Buytendijk) 1952). Lenk (1981), tot i això, no s'ha pas pres a la lleugera aquestes crítiques; ha plantejat problemes com ara el de la necessitat funcional de la competició per a la societat o el concepte equivocat de l'esportista alienat que no controla el seu propi destí. Nosaltres tampoc no hem de rebutjar aquestes anàlisis a la lleugera. Les denúncies de l'esport com a presó de temps calculat (Brohm, 1973), sistema de no-libertat (Adorno 1959), d'explotació econòmica per interessos capitalistes (Hoch, 1972) poden descriure molt bé una part de la realitat. Això no obstant, les postures quasi irresolubles davant de l'anàlisi de valors representades per autors com ara Habermas, Rigauer i Vinnai, per una banda, i Lenk von Krockow (1974), per l'altra, poden revelar alhora problemes de metodologia i de perspectiva. Aquestes postures tenen les seves arrels en l'estructura contradictòria, dialèctica, d'aquest sistema que mena a la incompatibilitat dins de les perspectives reals i a la incapacitat d'analitzar aquest sistema des de les perspectives categòriques d'harmonia, joc i idealisme metodològic.

Estructura de l'esport d'alta competició

Ambivalències i contradiccions: Expressió d'una estructura dialèctica

Les ambivalències d'aquest sistema es noten en el mateix terme d'assoliment que descriu l'orientació bàsica de l'esport d'alta competició. Heinemann (1975) ha brindat un enfocament ela-

Els esportistes d'élite es troben en el centre del sistema però de cap manera el formen en la seva totalitat. L'esport d'alt rendiment és cada cop menys un assumpte privat de les persones implicades

borat de la seva definició, basat en la comprensió d'aquest terme per part de la ciència comportamental i social moderna. Al final d'un estudi que fa referència tant al context de la societat com als problemes de significació i avaluació, Heinemann conclou que l'assoliment es basa en esquemes individualistes que en l'esport menen a conflictes bàsics i a contradiccions. Els interessos individualistes resten valor a les responsabilitats col·lectives. Fins i tot si es vol dissentir d'aquesta conclusió destacant que Heinemann subestima les interdependències estructurals del sistema, el resultat de què un valor a la cúspide de la jerarquia de valors de l'esport d'alta competició és ambivalent i contradictori en si, ens proporciona l'important suggeriment d'una pauta dialèctica per als sistemes en general.

Gebauer (1972) argüí en una exposició filosòfica que l'assoliment ve determinat tant per l'"acció" com per la "presentació". Aquest concepte implica sociològicament que hi ha d'haver un actor, o sigui, l'esportista d'alta categoria, i un observador de l'assoliment, cosa que en l'argument de Gebauer es podria traduir millor per rendiment. Per bé que aquest argument es refereix implícitament a assumptes de significació i avaluació, també explica el sorgiment d'un alt nombre d'espectadors, fanàtics i seguidors de l'esport d'alta competició. A través d'una anàlisi d'aquests dos termes Gebauer torna a remarcar decididament les ambivalències introduïdes en el sistema. Això corrobora la idea de què la seriosa orientació interioritzada de l'esportista d'élite cap a la seva activitat és quasi tant exclusiva com la que es dona en el rol que exerceix l'ermità religiós. I tot i això, al mateix temps o en el moment del concurs esportiu, l'esportista ha de presentar davant d'altres competidors i del públic representant un model de conducta que Stone (1955) anomenà *display* i al qual Buytendijk (1958) s'ha referit molt més positivament per al cas de l'esport com a *demonstratives Seins-*

Wer. Mentre Gebauer sosté, jutjant el esportista en comparació amb el rol que exerceix l'artista, que l'esport d'alta competició manifesta restricció i alienació, von Krockow, no troba cap incorrecció en l'aparició del clan de suport d'entrenadors, managers, científics, etc. que tan corrents han esdevingut en l'esport d'alta competicions sòcio-filosòfiques i s'ha de connectar, altra cop, en línia amb la nostra avaluació anterior de les consideracions sòcio-filosòfiques i s'ha de considerar com el resultat de l'estructura dialèctica de l'esport d'élite. Per a aquesta anàlisi la descripció d'aquest sistema representa part de l'evidència empírica.

El nostre concepte d'una dialèctica més substancial que no pas metodològica de l'estructura de l'esport no és pas particularment nou. Ja que s'aplicà directament amb anterioritat, Sartre (1969) emprà l'exemple d'una competició d'equips de futbol per descriure l'estructura dialèctica en tractar l'estructura de la raó dialèctica. Sutton-Smith (1978) utilitza els jocs infantils per descriure la dialèctica en el joc i l'esport. Bernard Jeu (1973) ha proporcionat una de les exposicions més penetrants d'aquestes anàlisis en descriure l'esport d'alta competició com una espècie de contra societat en la qual es poden aplicar principis que no són normalment acceptables en la societat. En el cas de la violència i l'agressió es poden convertir fins i tot en un valor bàsic i poden ser totalment legítims en les formes controlades de molts esports de combat. A vegades aquesta violència legitimada es pot transformar en assalts il·legítims quan els controls de la mateixa competició, com ara el hoquei sobre gel, no funcionen suficientment. Però fins i tot en un esport com l'esmentat, aquests casos són més excepció que una regla.

En la seva qualitat d'activitat, l'esport d'alta competició és tan seriós com qualsevol altre esforç humà i agafa característiques substancials que se solen trobar normalment en el treball.

Això no significa pas que l'element de joc hagi desaparegut; els esportistes professionals afirmen sovint, de fet, que es diverteixen tant amb el seu esport que el practicarien fins i tot sense cobrar. Això que veiem aquí és una altra idea de la dialèctica en aquesta estructura, quan el treball i el joc es fonen en l'acció de l'esportista d'élite. En l'esport d'alta competició aquest fenomen es desenvolupa de la manera més radical. L'anàlisi social filosòfica afronta, en emprar un enfocament categòric, un altre problema relacionat amb l'activitat de l'esport d'alta competició. Les activitats de l'esport donat no són, de cap manera, d'utilització immediata per a la supervivència de les espècies i (segons Durkheim) no són representatius de cap altra activitat de la societat —si més no han perdut tots aquest significat, com succeeix en el llançament de javalot. No obstant això, els participants de l'esport d'alta competició practiquen aquestes activitats amb un alt grau de seriositat i de devoció que no es pot pas explicar solament amb l'obtenció d'una recompensa material o social.

En constatar la condició marginal de l'esport d'alta competició de cara a la supervivència de l'home podem descobrir un altre significat de la reducció de la complexitat i tornar a revelar la seva estructura dialèctica. Certament podem experimentar, a través de l'esport d'alta competició, una radicalització que condueix a consideracions sobre la naturalesa de l'existència i al destí humans. Aquestes experiències poden ser molt latents però el suggeriment d'una significació religiosa en l'esport d'alta competició no solament queda recollida en les declaracions de Coubertin sobre els Jocs Olímpics com a forma moderna de religió, sinó que també es pot advertir en el ritual, de vegades molt elaborat, que acompanya els concursos esportius. En el fons, l'esport d'alta competició no és gens religiós. En l'esport d'élite l'home no accepta la incertesa del destí humà sinó que fins i tot en estructures

tan ambivalents com és el rècord esportiu, viu d'entendre que tot es pot controlar i superar. Per tant, l'esport d'alta competició du a terme activitats tan simples com la carrera o el joc amb una pilota a un alt nivell de sofisticació i planificació. I la racionalitat i la utilitat d'aquest esforç difícilment es pot explicar en termes de supervivència, quan fins països pobres en vies de desenvolupament gasten parts substancials dels seus recursos materials i personals en el desenvolupament d'aquest sistema. Es estrany que els recursos materials tampoc no suposin un obstacle en les societats modernes; les xifres d'espectadors de partits de beisbol als Estats Units han augmentat en períodes recents de retrocés econòmic. I la relativa disminució d'ingressos que quasi totes les professions han hagut d'acceptar en aquest país, igual que en països com ara Espanya, no sembla que hagi afectat les compensacions dels esportistes professionals. Hi ha indubtablement alguna cosa extraordinària en aquest sistema que produeix aquesta mena de contradiccions sense perills importants de cara a la seva supervivència. Hom ha pensat en general que l'àmplia base d'esportistes corrents i aficionats accepta i manté de bon grat l'élite del cim. Aquest procés és, tot i això, cada cop menys obvi en els esports d'alta competició més important ja que les demandes i les inversions de l'esport d'élite són cada cop menys un assumpte privat de les persones implicades o de les que hi donen suport des de les seves respectives disciplines esportives. Tal com observen Krawczyk et al. (1976), l'esport d'alta competició es va convertint cada vegada més en una institució en si, determinada pel reclutament precoç en la infantesa i per la seva separació organitzativa i la seva exclusivitat. Alemanya Oriental, el país de major èxit en els Jocs Olímpics, constitueix un model d'aquesta mena d'organització. Els esports professionals se separen de la institució de l'esport en gran escala en una mesura fins i tot més gran. Heinilä (1982)

ho ha anomenat procés de totalització. Si ens fixem en l'estructura personal d'aquest sistema, els esportistes d'élite es troben, com a competidors individuals o en equip, en el centre del sistema, però de cap manera no formen el sistema en la seva totalitat. Un sistema molt més competitiu, que es desenvolupa a partir d'encontres externs, sobretot a nivell internacional, i de controls cibernètics interns, comprèn una situació en què el rendiment de l'esportista d'élite és el resultat d'un reclutament curós, d'entrenaments sofisticats i fonamentats científicament (o de la pretensió d'això), d'una direcció competent i íntima (resultants en una relació molt peculiar entre l'esport i l'entrenador), d'una preparació professional dirigida i un sistema de recompenses (material, social i ideològic) que induïx l'esportista a dirigir el seu destí cap al rècord, la medalla d'or o cap a les files d'un equip professional important. La majoria dels que emprenen aquesta empresa no aconsegueixen l'objectiu. Es part de la contradicció d'aquest sistema, en el qual la seguretat de posició de l'esportista d'élite i del personal de suport és baixa, mentre que els executius i managers situats a un nivell superior del sistema gaudeixen d'una alta seguretat en la seva posició. El fracàs en l'esport d'alta competició comporta un estigma important i té com a resultat un aïllament rígid (Ball, 1976). Els esportistes de màxima categoria sotmesos a condicions d'aquestes desenvolupen uns esquemes d'ajustament específics. Sovint són molt supersticiosos i poden tenir a veure amb comportaments "màgics" i fins i tot amb drogues. En els límits del sistema hi ha els esportistes que es poden reemplaçar fàcilment. La seva inseguretat és composta i condueix a l'extraordinari i, sovint, a tractaments equivocats igual com en els esports professionals importants. La informació sobre aquests tipus de processos en general és escassa i particularment pel que fa a l'esport amateur, tot i que

els controls del sistema a la cúspide de l'esport amateur gairebé no es diferencien dels esports professionals. En aquest punt ressalta un sistema que evidencia el procés d'ascens i de caiguda de les élites (Pareto 1935) igual com en qualsevol sistema d'élites. Els esportistes no solament responen a aquest fenomen amb drogues i màgies sinó que, a més a més, desenvolupen formes específiques de comportament interpersonal que poden anar des d'un nivell de tolerància envers els companys esportistes i la manca d'agressivitat fins a la soledat i l'agressivitat. En prou feines hi ha dades per deduir-ne generalitzacions importants com ara que el sistema fa que trets de personalitat latents es manifestin d'una manera més refinada. Les experiències d'entrenadors amb grups d'esportistes de màxima categoria suggereixen que hi ha esquemes típics per als quals els entrenadors han desenvolupat, per la seva banda, les seves pròpies respostes pràctiques (Adam 1975).

La radicalització de la situació competitiva de l'esport d'alta competició aporta processos únics en una competició esportiva. L'estudi del Monte Everest (Emerson 1966), mostra que la probabilitat d'assolir el cim estava relacionada directament amb el contingut de la comunicació dins el grup: com més probable es feia l'èxit de l'ascens, més negatiu era el contingut de la comunicació i viceversa. Es poden observar igualment altres pautes de comportament aparentment contradictòries en les relacions interpersonals i intergrupals.

Les competicions esportives es duen a terme d'una manera altament agressiva i se situen al límit de la legitimitat. No obstant això, aquestes competicions es realitzen per regla general amb consideració envers l'oponent; "lassociació" (Lüschen 1970) és necessària al concurs i la idea del joc net en l'esport té una relació directa amb aquesta configuració de la competició esportiva. També en aquest cas observem una dialèctica en l'estructura de l'esport. Kant afirma en el seu famós

Les competicions esportives es duen a terme d'una manera altament agressiva i se situen al límit de la legitimitat

assaig sobre la pau eterna que els contendents d'una guerra no són dirigits cap a la destrucció total del seu oponent; hi ha encara que sigui un mínim de consideració mútua. Simmel (1923) destaca la mateixa disposició estructural en parlar del potencial unificador en el conflicte social. Sutton-Smith (1978) observa, en línia amb aquestes consideracions, que la participació en jocs competitius és una experiència d'aprenentatge profunda que permet als nens d'afrontar el conflicte. En l'esport d'alta competició, aquest element de l'associació en la competició rígida esdevé visible quan els esportistes, després d'incidents de mala sort o fallades en els seus equips, aclareixen el camí en favor del seu oponent.

L'estructura dialèctica de l'esport d'alta competició s'evidencia en activitats distintes de les que manté el sistema. En les modalitats amb elevades recompenses materials, socials o ideològiques, i en les que la inseguretat del resultat és màxima, hi ha la tendència a una gran quantitat d'accions no permeses per part dels competidors així com dels seus entrenadors i seguidors. Cal adonar-se que els actes desviats també són freqüents en la societat en general i que la qüestió de si l'esport o l'esport d'alta competició es desvien més que altres institucions no es pot respondre ara mateix. Però, vegem a continuació una mostra de processos desviats més o menys comuns en l'esport d'alta competició:

1. La violència en els encontres esportius no sempre és accidental o assumpte d'un comportament individual incorrecte; pot ser planejada i deliberada. Tal com ha declarat recentment en públic un destacat jugador de futbol alemany, cal aprendre a fer faltes. Els entrenadors poden transformar els atacs directes i seriosos contra un jugador clau de l'equip oponent en part de l'estratègia de joc o poden introduir infraccions lleus que van fins al límit d'allò que és prohibit com a integrant de l'esquema de joc i de la seva estratègia.

2. Els enganys planejats i intencionats estan molt estesos en l'esport d'alta competició i prenen formes com ara deixar caure el disc per tal que el pes es pugui desplaçar i afavorir l'agafada, baixar en esgrima l'espasa cap a terra a fi que es pugui accionar el senyal de contacte en moments de situacions precàries a favor del mateix competidor i en vela, els enganys sofisticats són comuns i duen a interminables deliberacions del jurat.

3. L'esport comporta en si mateix un determinat potencial d'enganys i de conductes desviades per tal com el resultat d'una competició no és solament producte de l'habilitat física sinó també de la **simulació pretesa** i de la **planificació perspicax** de l'estratègia. En certa manera l'esport és en el seu sentit més estricte no solament un joc agonal, sinó també un joc de la simulació.

4. En un passat recent i per cert, després dels Jocs Panamericans del 1983 a Caracas, el públic ha dedicat una atenció més gran al consum de drogues en l'esport d'alta competició. És força segur que s'ha produït un increment del consum d'estimulants, de **drogues** que augmenten el volum muscular i de drogues tranquil·litzants en l'esport d'alta competició. Els esteroides s'estan emprant quasi amb regularitat en els esports que depenen d'una musculatura forta. I a l'altra extrem del quadre hi ha els esportistes secundaris de l'esport d'alta competició que de vegades es posen en forma amb drogues per tal de sentir els interessos econòmics d'un equip o d'un club professional.

En general subestimem el potencial d'engany i el nombre d'incidents (Lüschen 1976). Els controls interns que es deriven d'una professionalització responsable de l'esport d'alta competició en aquests moments són febles. Però l'engany no és, probablement, més gran i fins i tot pot ser més petit que en la societat en general.

I quant al seu valor educatiu, el potencial de desviament en l'esport i en

l'esport d'alta competició en particular brinda un desafiament sòlid a l'honradesa.

En aquest punt intermedi de l'examen es pot reflexionar sobre la idea de l'estructura dialèctica. És un intent d'avançar opinions sobre aquest sistema a un nivell superior de generalització. I caldria advertir que el terme dialèctic no comporta connotacions de la dialèctica com a mètode. S'utilitza aquí com una observació substancial semblant a les que trobem en clàssics com Simmel i Weber. Per sobre de qualificar de contradictòria aquesta estructura hi ha, tot i això, l'afirmació de que aquest sistema és un tot organitzat i que es caracteritza fonamentalment per la seva dialèctica. A continuació hi ha dos apartats més breus, concretament unes consideracions sobre les interdependències entre l'esport d'alta competició i altres institucions socials i la seva extensió a un sistema d'esbarjo i de cultura popular.

Interdependències institucionals i canvis

Entre els aspectes més instructius i clars que s'han d'estudiar en l'esport d'alta competició hi ha les seves interferències, impacte i dependències d'institucions com ara l'educació, l'economia, la política i la religió. No cal detallar aquest punt. En general es pot observar que l'esport d'alta competició se separa cada cop més de l'esport en general i que es fan visibles uns desplaçaments substancials en les relacions amb altres institucions socials. En certa manera hi ha indicacions d'un procés que podria qualificar-se com la dissolució dels límits institucionals a aquest nivell.

Caldrà destacar el dogma de la fertilització mútua entre l'esport d'élite i el de masses. El reclutament primerenc i la recerca de talents s'ha convertit gradualment en una necessitat per a l'esport d'alta competició. Si això s'hi afegeix el gir cap a un sistema determinat, caracteritzat per la seva significació simbòlica i les mito-

Cal un control social de l'esport d'alta competició mitjançant l'observació crítica

La influència que s'atribueix a l'esport en la conquesta de la pau internacional sembla desmesurada

logies públiques, caldrà esperar un allunyament de l'afiliació tradicional de l'esport a l'educació. Prenent l'exemple de l'esport universitari dels Estats Units podem afirmar més aviat que ens trobem davant d'una situació en què els principis educatius i els de les institucions educatives s'estan compromentent en benefici de l'esport d'alta competició.

Les interdependències de l'esport amb la religió o la família mai no han estat particularment fortes. Però el ritual de l'esport d'alta competició, expressat explícitament per de Coubertin, qui anomenà els Jocs Olímpics una forma moderna de religió, certament té connotacions religioses i pot semblar un assumpte quasi religiós a les religions rivals. L'època en què les competicions esportives i la pràctica de jocs formava part dels serveis religiosos, com ara els jocs de pilota dels maies, és inconcebible a la llum de les formes modernes d'esports d'alta competició

tot això, s'han convertit en quasi religiosos per ells mateixos.

Les interdependències de l'esport amb la forma de govern s'han mostrat més evidents que la relació amb institucions com ara la família o la religió. Les activitats esportives s'han utilitzat i s'utilitzen per a la preparació militar. L'esport d'alta competició ha pres, no obstant això, una orientació totalment diferent que, especialment en aquest moment, significa la seva separació de l'esport en general. En l'esport d'alta competició, els equips i els esportistes individuals adopten identitats polítiques representatives d'àmbits diversos, des de la comunitat fins al nacional. Encara que sigui simbòlicament, l'èxit en l'esport és l'èxit del sistema del qual l'equip o l'esportista forma part. Amb un preu relativament baix i sense conseqüències directes, la participació en l'esport d'alta competició ha esdevingut un tret distintiu dins de la política mundial, tant per als països totalitaris i en vies de desenvolupament com per als democràtics. I malgrat la negació de la significació política de l'esport d'alta

competició per part d'alguns països, aquesta significació l'està reconeixent el món sencer. L'esport d'alta competició està, o si més no ho sembla, més controlat per les formes polítiques que no pas hi exerceix una influència substancial (Meynaud 1966). Les expectacions de què l'esport pot tenir repercussions de cara a la pau internacional i la solució de conflictes polítics sembla que eren desmesurades (Heiniffi. 1966; Lüschen 1980).

Les interdependències en l'economia són cada vegada més evidents. Fins a l'esport amateur les consideracions econòmiques entren en joc, com en l'organització dels jocs olímpics. Cal advertir al mateix temps que malgrat la important implicació dels interessos econòmics en l'esport d'alta competició, la magnitud general en termes del seu significat com a part del producte nacional brut d'un país no és elevat. Per bé que es pugui acceptar que les deliberacions econòmiques en l'esport d'alta competició són limitades, els principis i la planificació econòmics determinen de forma creixent el funcionament de l'esport d'èlite. El que resulta desconcertant en l'esport d'alta competició és, no obstant això, que sovint desestima principis econòmics assenyats; alguns fenòmens econòmics com els de l'esport professional nord-americà cal explicar-los amb les peculiaritats de les lleis tributàries dels Estats Units (num. 11: 1974) o amb el fet de què l'esport d'alta competició ha esdevingut la forma d'entrenament més important de la societat moderna. També en aquest cas surt a relluir l'estructura dialèctica de l'esport d'alta competició.

La dissolució més evident dels límits institucionals es manifesta entre l'esport d'alta competició i els mitjans de comunicació de masses, les influències es propaguen en un sentit i l'altre. La premsa de consciència de l'esport per part del públic ha crescut particularment a través de la televisió, a la qual l'esport proporciona una part important i relativament barata del programa i des de la qual es poden

observar influències extraordinàries en l'economia dels esports d'alta competició i els seus efectes. Només cal fixar-se en els canvis profunds dins del COI. Una part de l'explicació és, sens dubte, en la creixent necessitat d'entrenar-se amb què l'home comú té l'oportunitat d'identificar-se. És probable que cap més programa no brindi a la gent tantes possibilitats de tenir la sensació de ser ells els protagonistes de la pantalla. Part del raonament sobre la creixent popularitat de l'esport, i de l'esport d'alta competició, televisat radica sens dubte en la dimensionalitat bilateral d'aquest mitjà i la corresponent bidimensionalitat entre ambdós que explica la, de vegades, absència total de límits institucionals.

L'esport d'alta competició com a entreteniment: Mitologia de la perfecció i l'heroi esportiu

Un dels aspectes interessants de l'esport d'alta competició és, naturalment, que incrementa el seu significat i el seu sentit quasi mitològic amb fenòmens com ara el rècord alhora que els escassos recursos materials i la limitació humana atrauen l'atenció del públic. Si a més a més es té en compte que les consideracions econòmiques d'eficàcia gaudeixen de cert crèdit però s'obliden una vegada i altra, cal buscar l'explicació més enllà dels principis racionals de l'economia i de les consideracions sobre les limitacions de la humanitat. Se'n pot dir mitologia moderna i s'hi pot buscar un significat més profund superant la simplicitat i el caràcter superficial de les disciplines d'una competició esportiva. El simbolisme difós, el significat polític i la seriositat de l'empresa dels esportistes i dels seguidors igualment han adoptat funcions relacionades amb els objectius dels sistemes polítics i amb la identitat dels individus en la societat moderna. Això, naturalment, no serveix un propòsit real a favor de la supervivència de l'espècie. Però, tot i això com deia W. I. Thomas, si la gent ho percep com a

**L'esportista rep una compensació,
en termes materials i simbòlics,
molt superior a allò que el seu rendiment pot valer
o significar realment**

real, ho és. Per a molts ultrapassa la noció del concurs esportiu i es converteix en un drama vital vertader (Stone, 1976). Per al fanàtic, l'esport és part de la seva vida quotidiana i de les experiències esportives pot tenir com a resultat trastorns seriosos (March et al., 1978). En aquest drama, l'esportista d'èlite s'ha convertit en l'heroi dels temps moderns. Hom sap molt poc dels elements estructurals i de les connotacions d'aquest heroisme. La forma és similar a la de la política o l'espectacle, on les carreres i la història de les vides dels que són al cim són sovint breus i obertes a discontinuïtats i disruptions imprevisibles (Klapp, 1964). Igual que l'artista i el polític, l'heroi esportiu supera els procediments tradicionals de la societat i aquí s'ofereix una altra mostra de la dissolució d'institucions. L'esportista rep una compensació important en termes materials i simbòlics, molt superiors a allò que el seu rendiment pot valer i significar realment. Els grups incorren en unes despeses extraordinàries molt superiors a allò que és econòmicament factible. Abans de la bancarrota acudeixen al públic per cercar ajut. Aquesta és una altra indicació de la qualitat dialèctica de la institució i de la seva posició dins de la societat. Sovint es pot formular la pregunta de si no hi ha una sortida, de si no hi ha maneres d'emprendre aquesta conducta irracional de l'esport d'alta competició i els seus representants. Naturalment, tornem a treure conclusions sobre tot respecte als sectors de l'esport molt relacionats amb l'espectacle de masses. L'esfera dels esports olímpics practicats a petita escala és diferent. El guanyador de la medalla d'or olímpica de piragüisme difícilment arriba al nivell de l'heroi esportiu adulat per tanta gent. Per descomptat es pot considerar l'esport d'alta competició i el seu ampli significat en els temps moderns de cara a l'home comú exclusivament en termes de la seva funció com a espectacle. Caldria explicar-lo amb la relativa simplicitat d'idees d'una com-

petició esportiva i les solucions tot sovint sorprenents dels esquemes de joc, particularment en els jocs d'equip. Si a això afegim la diferència entre les competicions esportives i els mitjans de comunicació, esdevenen evidents una sèrie de condicions necessàries de cara al sorgiment de l'esport d'alta competició en els temps moderns. Però aquesta valoració encara no ofereix les condicions suficients i necessàries per comprendre totalment la mitologia de l'esportista de màxima categoria com a heroi modern. Una anàlisi més diferenciada d'aquest sistema podria molt bé revelar en el futur més subtileses i fragilitats de la societat moderna. Cal tornar-se a referir a l'estructura de l'esport d'alta competició. L'home actual, ¿concep realment l'esport d'alta competició com una quasi religió? o, ¿és que fins i tot l'home del carrer reconeix que en experimentar com a espectador les emocions que li proporciona l'esport d'èlite participa en assumptes irrealment i mancats de seriositat que l'ajuden a afrontar millor les habilitats de la vida moderna? Elias i Dunning han indicat respecte als canvis en la societat en general que l'esport, i l'esport d'alta competició proporciona l'emoció que, en augmentar la burocratització i la racionalització, ja no és part de la societat moderna (1970).

Conclusió

Les nostres consideracions sobre l'estructura de l'esport d'alta competició no s'han pas exhaurit si bé s'han manifestat les estructures i les característiques principals d'aquest sistema. Podem concloure que:

1. El mètode de l'observació no és suficient per a una anàlisi estructural del sistema. Cal intentar la teorització a un nivell superior. El que s'ha descrit aquí com a estructura dialèctica de l'esport d'alta competició té en compte els factors de l'observació i les regularitats tipus *ad hoc*, considerant-los a un nivell d'abstracció secundari, superior. Per bé que es pugui sostenir que una característica general de la

dialèctica estructural ens ajuda a entendre millor el que passa en aquest sistema, aquesta interpretació no és, sota cap concepte, l'única possible. D'altres generalitats estructurals hauran de completar la idea d'una dialèctica. A més a més, aquesta caracterització estructural d'un nivell d'abstracció avançat no exclou de cap manera l'observació contínua i l'anàlisi a un nivell més concret, sinó el contrari. Aquesta intervenció no s'ha d'entendre com una invitació a la reflexió simple i a l'especulació. No obstant això, les observacions d'una naturalesa estrictament empírica que tenen com a resultat teories d'una qualitat *ad hoc* o regular no prestaran gran atenció a incongruències. Aquests estudis hauran de tenir en compte els resultats inesperats de la investigació, no com una fallada de disseny o una absència d'irregularitats, sinó més aviat com un sistema de característiques descrit com a dialèctic.

2. L'esport d'alta competició tal com es planteja en les nostres consideracions no és **pas un assumpte de la perfecció en habilitats i estratègies esportives únicament**. És el resultat de significats subjectius, culturalment determinats, i també d'interpretacions simbòliques de les quals de moltes no l'entendem el suficient de moment. L'esport d'alta competició és un sistema altament institucionalitzat amb una rigidesa augmentada en el control i l'organització, resultat del seu significat inherent. A aquests si afegeixen els controls externs com ara l'ordre polític, l'economia i l'esfera de l'espectacle i del misticisme al voltant de l'heroi esportiu i del rècord. Quant a aquest darrer existeix una necessitat urgent de continuar investigant i teoritzant per a comprendre'l millor com a estructura fonamental dels temps moderns. És igualment important la necessitat d'investigar i teoritzar sobre la dimensió del conflicte dins de l'esport d'alta competició. Si no acceptem això com una disposició important del sistema amb desafiament per a la subsistència humana i com una

possibilitat de canalitzar el conflicte social en general, deixarem les competicions esportives de categoria màxima com a substitutiu de la guerra i no arribarem a comprendre la seva veritable significació i funció. Ara com ara, el terme dialèctic implica més una idea de conflicte com a disposició de la humanitat. No abraça les opinions que o bé deploren els resultats de les competicions esportives indesitjables per al sistema intern i el conflicte interpersonal, o bé alaben la seva missió pacifista. En realitat mira de resoldre aquesta disputa.

3. Les recomanacions referents a la política de l'esport d'alta competició necessiten un estudi curós. En l'actualitat sembla que hi ha dos rumbos de desenvolupament. El sistema evolucionarà fins i tot amb una institucionalització i una separació més pronunciades que les que ja existeixen. Això significaria per a l'esportista d'èlite una devoció a la seva carrera, pròpia de les arts. O el sistema podria romandre obert i, per a moltes disciplines esportives i esportistes individuals, tenir com a resultat conflictes continus sobre el destí personal i els valors d'aquest i d'altres institucions. La tendència general sembla que està a favor del primer tipus de canvi. No obstant això, no totes les disciplines esportives seguiran aquest rumb, sobretot per raons de recursos limitats, i tampoc la rigidesa de la institucionalització no serà possible en societats menys opulentes.

4. Quant a la política educativa- la tendència sembla apuntar cap a una separació més gran. L'esport d'alta competició s'haurà de separar cada cop més com a organització per ella mateixa. Això no obstant, emergeixen dos objectius nous per a l'educació i

particularment per a un sistema d'esports d'alta competició independent: sorgeix com a necessària la preparació del futur esportista d'èlite per a la seva carrera professional. I comença a ser necessari que l'educació abordi el sistema de l'esport d'alta competició dins de l'educació general; l'esport de màxima categoria i la mitologia al voltant d'aquest han arribat a ser assumpte de l'home modern fins a un punt tal que és necessari comprendre millor aquest sistema. Això implica un intent de familiaritzar més els estudiants amb la significació d'aquest sistema; a més a més, planteja una qüestió de control social d'aquest sistema mitjançant l'observació crítica.

5. L'observació crítica també és obligació dels mitjans de comunicació. El que succeeix és que en el periodisme esportiu difícilment es veu allò que és tan comú en les arts com la crítica d'art. En l'actualitat l'accent sembla que és, i en gran manera, en l'aspecte sensacionalista de l'esport d'alta competició. En aquest sentit els mitjans de comunicació es valen de la important característica de l'esport d'alta competició amb què iniciarem els nostre intent de definició. Però també hi ha l'aspecte del control públic que els mitjans de comunicació comporten. Aquest no es desenvolupa de manera satisfactòria per ara, fet que no

ria de barrejar amb la, freqüentment evocada, obligació educativa dels mitjans de comunicació, que aquests en realitat no tenen. El que podríem anomenar-ne crítica esportiva és més aviat l'aportació de pautes morals generals, aclariments científics i comprensió del món de l'esport. Hem arribat al terme d'aquest intent de fer l'esport d'alta competició més comprensible en termes de la seva

estructura dialèctica. Pot haver-hi qui pensi que ens prenem aquest sistema massa seriosament, que mirem d'introduir racionalitat, investigació i planificació on no correspon. Independentment del reduït import de l'esport d'alta competició com a fracció de la renda nacional bruta, es tracta en general d'un sistema que té massa importància i abast com per deixar que se solucioni els problemes ell mateix.

És curiós que comporti ordre i desordre. Representa facetes del destí humà mitjançant una forma de drama públic de fàcil comprensió. No té valor absolut per a la supervivència de l'home. Però la seva absència significaria un empobriment dels temps i de la societat moderns. Proporciona una forma de continuïtat a l'home modern. En aquest sentit i en molts d'altres és important per a la societat contemporània.

També és important per a la ciència. Els científics de la medicina segueixen des de fa temps el físic dels esportistes de màxim nivell en situacions límits i la mateixa cosa fan els científics de la sociologia dels temps moderns. Llurs estudis i reflexions faran més comprensible aquest sistema i també faran més comprensible l'home i la societat moderns, a través d'aquest sistema farcit d'anomalies. En aquest, la societat moderna es desenvolupa d'una manera molt enginyosa i summament controlat.

Nota: Aquest article és part d'una comunicació presentada al I Simposi Nacional L'Esport a la Societat Contemporània, celebrat a Madrid del 23 al 25 de novembre de 1983.